

ЗАСТАПЕНОСТА НА СУФИКСНИТЕ ДЕРИВАТИ ВО ПОЕЗИЈАТА НА АЦО ШОПОВ И НИВНИ ПРЕВОДНИ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК

Даринка Маролова¹, Драгана Кузмановска²

¹Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
darinka.marolova@ugd.edu.mk

²Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
dragana.kuzmanovska@ugd.edu.mk

Апстракт: Во трудов се прави увид во дериватите образувани со суфикси во македонскиот јазик, споредбено со нивните преводни еквиваленти во германскиот јазик. Притоа се врши морфолошка и транслатолошка анализа на примери присутни во случајно одбрани песни од Ацо Шопов, кои се преведени на германски јазик од страна на Ина Јун Брода (збирка со наслов *Geburt des Wortes*, 2010). Цел на истражувањето е да се види во колкав процент се присутни суфиксните деривати во поезијата, по кој модел се образувани, а истовремено се дава и коментар за постапките што ги применувала преведувачката при нивно преведување на германски јазик. Сметаме дека резултатите од истражувањето се наизвесни, ако ги земеме предвид фактите дека стилот на Ацо Шопов е таков што тој применува готови деривати, или, пак, посегнува по креирање на нови зборови по пат на експлицитна деривација, користејќи ги постоечките зборообразувачки модели, од една страна, а од друга страна и самиот германски јазик е пребогат со зборови образувани по пат на деривација.

Клучни зборови: деривација, еквивалентност, преведување, преведувачка постапка

Вовед

При создавањето на некое уметничко дело, во преден план се наоѓа креативноста на авторот. Тогаш авторот се стреми да продуцира дело кое ќе има што е можно појак естетски ефект кај читателот, па за таа цел го искористува севкупниот потенцијал што му го нуди јазикот. Доколку речничкиот фонд не може да му понуди соодветен збор или соодветна комбинација од зборови, нему му е отворен патот кон создавање нови зборови и зборовни комбинации.

Како репрезентативен производ на индивидуалните создавачки процеси може да ја истакнеме поезијата. Песните се книжевни текстови со нагласена експресивност, каде што индивидуалниот стил на авторот остава интензивен печат кај читателот (или слушателот). Снел-Хорнби го дефинира стилот како „систем за избор на јазични средства за примена од страна на еден индивидуален автор.“ (Snell-Hornby 1988: 124, превод Д. М.) Притоа песната има за цел да предизвика извесни реакции кај публиката.

Доколку песната се преведува на друг јазик, преведувачот е тој кој се поставува пред задачата да ги предизвика истите реакции кај читателот/слушателот на другиот јазик, „независно од тоа колку големи помени ќе мора да се направат во јазикот, па и во значењето“ (сп. Најда, Nida 1964: 159, Nida & Taber 1982: 1, превод Д. М.). Во овој контекст ќе го цитираме и Валтер Бенјамин кој во својот текст од 1923 со наслов „Задачата на преведувачот“ вели: „Преводот, наместо да биде сличен на смислата на оригиналот, напротив, мора во сопствениот јазик, со љубов и до детаљ, да го вгради начинот на мислење на оригиналот, на тој начин правејќи ги обата, и оригиналот и преводот, препознатливи.“¹

Книжевните дела, вклучувајќи ги и поетските, изобилуваат со зборови настанати по пат на деривација. Деривацијата² може да ја врши самиот автор во својата творечка работа, користејќи се со постоечките модели, односно избирајќи соодветни префикси/суфикси, што му ги нуди јазикот, или, пак, да презема готови деривати, кои во меѓувреме станале дел од нормалниот лексички фонд на јазикот.

Дериватите образувани со помош на суфикси се предмет на истражување во овој труд. Притоа се врши морфолошка и транслатолошка анализа на примери присутни во случајно одбрани песни од Ацо Шопов, кои се преведени на германски јазик од страна на Ина Јун Брода (збирка со наслов *Geburt des Wortes*, 2010). Цел на истражувањето е да се види во колкав процент се присутни суфиксните деривати во поезијата, по кој модел се образувани, а истовремено се дава и коментар за постапките што ги применувала преведувачката при нивното преведување на германски јазик. Сметаме дека резултатите од истражувањето се наизвесни, ако ги земеме предвид фактите дека стилот на Ацо Шопов е таков што тој применува деривати, без оглед на тоа дали се

¹ Поетскиот превод меѓу создавањето и пресоздавањето (2013). Во Репер: <https://reper.net.mk/2013/07/21/esej/>, прочитано на 12.6.2023 година.

² Зборот „дервиција“ означува изведување од некоја првобитна форма. Ова изведување во лексиката може да се одвива по пат на: примена на афикси, односно префикси (или префиксоиди) и суфикси (или суфиксоиди), т.н. експлицитна деривација или без примена на афикси, т.н. имплицитна деривација, односно кога има изведување на нов збор преку промена на зборовниот вид без каква било промена во самата форма (т.е. конверзија). (превод Д. М.) https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pedf/ps12/wortbild/web/pages/02-2_derivation.html прочитано на 2.6.2023 година

готови, или, пак, самиот ги креира по пат на експлицитна деривација, од една страна, а од друга страна дека и самиот германски јазик е пребогат со зборови образувани по пат на деривација.

Анализа на можните еквивалентни релации

За постигнување на поставените цели и за поголема прегледност направивме градација на ексцерпираните примери според степенот на блискост меѓу оригиналниот збор и употребениот преводен еквивалент. Притоа може да се види дека поаѓајќи од примерите со најголемата блискост, т.е апсолутна еквиваленција од секој аспект, постепено се движиме кон сè поголеми оддалечувања на преводот од основните значења на оригиналот.

А. Во првите пет степени на еквивалентност во јазикот-цел се воспоставува преводна еквивалентност по пат на некој од зборообразувачките модели.

1. Прв степен на еквивалентност (апсолутна еквивалентност) имаме кога е воспоставена еквивалентност и од семантички и од морфолошки и од зборообразувачки аспект, односно деривацијата е вршена врз исти зборовни групи во двата јазика.

Овде наведуваме примери на зборови создадени по пат на деривација со суфикс, при што од еден вид збор е образуван друг вид збор (или нов збор од истиот вид) во македонскиот јазик и при преводот на германски е употребен исто така суфигиран дериват, при што од истиот вид зборови како во германскиот јазик е образуван нов збор (или вид на збор) соодветен на македонскиот оригинал. Такви случаи идентификувавме во повеќе песни од Ацо Шопов:

- Во песната „Лузна“ (герм. Narbe):
темнина – Dunkelheit (суфиксна деривација на именка од придавка)
далечина – Ferne (суфиксна деривација на именка од придавка)
владетел – Herscher (суфиксна деривација на именка од глагол)
- Во песната „Долго живеам на ова место“ (герм. Lange leb ich schon an diesem Ort):
мудрост – Weisheit (суфиксна деривација на именка од придавка)
златен – golden (суфиксна деривација на придавка од именка)
лутања – Wanderungen (суфиксна деривација на именка од глагол)
детство – Kindheit (суфиксна деривација на именка од именка)

2. Втор степен на еквивалентност, односно целосна еквивалентност на полето на семантиката, морфолошките особености се исти, меѓутоа на полето на зборообразувањето се констатира суфиксна деривација во двата

споредувани јазика, којашто е вршена врз различни видови зборови во двата споредувани јазика.

- Во песната: „Има долу една крв“ (герм. Ist ein schweres Blut)
празнина – Höhlung (во оригинал: суфиксна деривација на именка од придавка, во превод: суфиксна деривација на именка од глагол)
- Во песната „невреме“ (герм. Unwetter)
Коњаник – Reiter (во оригинал: суфиксна деривација на именка од именка, во превод: суфиксна деривација на именка од глагол)
- Во песната „Молитва за еден обичен но уште непронајден збор“ (герм.)
Bitte um ein gewöhnliches, noch nicht erfundenes Wort)
древност – ertümlich (во оригинал: суфиксна деривација на именка од придавка, во превод, суфиксна деривација на придавка од именка)

3. Трет степен на еквивалентност, односно постои целосна еквивалентност на полето на семантиката, а делумна на полето на зборообразувањето, т.е. кај оригиналните лексеми има деривација со суфикс, а во преводот има деривација со префикс. Исто така и овде деривацијата е вршена врз различни зборовни групи.

- Во песната: „Има долу една крв“ (герм. Ist ein schweres Blut)
древност – Urzeiten (во оригинал: суфиксна деривација на именка од придавка, во превод: префиксна деривација на именка од друга именка)
- Во песната: „Молитва за еден обичен но уште непронајден збор“ (герм.)
Bitte um ein gewöhnliches, noch nicht erfundenes Wort)
молење – Gebet (во оригинал: суфиксна деривација на именка од глагол-глаголска именка, во превод: префиксна деривација на именка од глагол)

4. Четврти степен на еквивалентност, односно овде постои целосна семантичка еквивалентност, констатирани се зборообразувачки процеси, но додека во оригиналот е вршена експлицитна деривација со суфикс, во преводот има имплицитна деривација (конверзија). Во двата споредувани јазика деривацијата е вршена врз исти зборовни групи.

- Во песната „Молитва за еден обичен, но уште непронајден збор“ (герм.)
Bitte um ein gewöhnliches, noch nicht erfundenes Wort)
лелекање – Klage (во оригинал: суфиксна деривација на именка од глагол-глаголска именка, во превод: имплицитна деривација на именка од глагол)

чекање – *Harren* (во оригинал: суфиксна деривација на именка од глагол-глаголска именка, во превод: имплицитна деривација на именка од глагол)

раѓање – *Gebären* (во оригинал: суфиксна деривација на именка од глагол-глаголска именка, во превод: имплицитна деривација на именка од глагол)

– Во песната „Црно сонце“ (герм. Schwarze Sonne)

толитва – *Beten* (во оригинал: суфиксна деривација на именка од глагол, во превод: имплицитна деривација на именка од глагол)

– Во песната „Лузна“ (герм. Narbe)

зеленило – *Grün* (во оригинал: суфиксна деривација на именка од придавка, во превод: имплицитна деривација на именка од придавка)

– Во песната „Песна“ (герм. Lied)

синост – *Blau* (во оригинал: суфиксна деривација на именка од придавка, во превод: имплицитна деривација на именка од придавка)

5. Петти степен на еквивалентност се констатира кога е постигната семантичка еквивалентност, но во јазикот-цел стои друг тип зборообразување, т.е. **композиција** (сложен збор) за деривацијата од оригиналот.

– Во песната „Невреме“ (герм. Unwetter)

водна (птица) – *Wasservogel* (во оригинал: суфиксна деривација на придавка од именка, во превод: композиција – сложенка)

– Во песната „Август“ (герм. August)

свездена (лоза) – *Sternenreben* (во оригинал: суфиксна деривација на придавка од именка, во превод: композиција – сложенка)

златна риба – *Goldfisch* (во оригинал: деривација на придавка од именка, во превод: композиција – сложенка)

Б. Во степените на еквивалентни релации што следуваат се воспоставува семантичка еквивалентност без да е вршен каков било зборообразувачки процес во јазикот-цел.

6. Шести степен на еквивалентност има кога е воспоставена семантичка еквивалентност со примена на прост збор во јазикот-цел.

– Во песната „Лузна“ (герм. Narbe)

починка (суфиксна деривација на именка од глагол) – *Rast* (прост збор)

тврдина (суфиксна деривација на именка од придавка) – *Burg* (прост збор)

7. Седми степен на еквивалентност има кога семантичката еквивалентност е постигната по пат на целосна промена на морфолошката структура или по пат на парафразирање.

- Во песната: „Долго живеам на ова место“ (герм. *Lange leb ich schon an diesem Ort*)
сончевина – *sonnenbeglänzte Wasserspiegel* (во оригинал: суфиксна деривација на именка од придавка, во превод: парафразирање)
- Во песната „Гледач во пепелта“ (герм. *Der aus der Asche weissagt*)
Гледач (во пепелта) – *Der aus der Asche weissagt* (наслов) (во оригинал: суфиксна деривација на именка од глагол, во превод: парафразирање)
гледач (во пепелта) – *Der du in die Asche starrst* (во трета строфа) (во оригинал: суфиксна деривација на именка од глагол, во превод: парафразирање)
- Во песната: „Долго живеам на ова место“ (герм. *Lange leb ich schon an diesem Ort*)
извишеност – *hochgewachsen* (во оригинал: суфиксна деривација на именка од глагол, во превод: партицип 2 од глагол)
црнеам – *nachgedunckelt* (во оригинал: суфиксна деривација на глагол од придавка, во превод: партицип 2 од глагол)
чаталесту– *Knorren* (во оригинал: суфиксна деривација на придавка од именка во множина, во превод: проста именка во единина)
- Во песната „Црно сонце“ (герм. *Schwarze Sonne*)
изгнаник (од пеколот) – *verstoßen wird er* (во оригинал: суфиксна деривација на именка од глагол, во превод: парафразирање со вербална фраза во пасив)
- Во песната: „Молитва за еден обичен но уште непронајден збор“ (герм. *Bitte um ein gewöhnliches, noch nicht erfundenes Wort*)
заробеници – *gefangen* (во оригинал: суфиксна деривација на именка од глагол во множина, во превод: партицип 2 од глагол)
- Во песната „Невреме“ (герм. *Unwetter*)
воден – *des Wassers* (во оригинал: суфиксна деривација на придавка од именка, во превод: именска фраза со генитив, за изразување на присвојност)

В. Во последниот степен на еквивалентни релации воопшто нема воспоставување семантичка еквивалентност, туку преводот се оддалечува од основното значење на оригиналот, т.е. нееквивалентност.

8. Осми степен на еквивалентност, односно нееквивалентност констатираме кога има скршнување од оригиналното значење, без разлика на тоа дали преводот има компатибилна морфолошка структура со оригиналот.

- Во песната: „Има долу една крв“ (герм. Ist ein schweres Blut)
маглини – Nebel (во оригинал: суфиксна деривација на именка од друга именка со значење на вселенска појава налик на магла, во оригинал: проста именка со значење на магла, како вид врнеж)
- Во песната: „Долго живеам на ова место“ (герм. Lange leb ich schon an diesem Ort)
тишина – stumm (во оригинал: суфиксна деривација на именка од придавката „тивко“, во оригинал: проста именка со значење на него, т.е. без способност за зборување)
- Во песната: „Молитва за еден обичен но уште непронајден збор“ (герм. Bitte um ein gewöhnliches, noch nicht erfundenes Wort)
молитва – Bitte (во оригинал суфиксна деривација на именка од глагол, во превод: имплицитна деривација на именка од глагол со значење на молба или замолување).

Заклучок

Во аналитичкиот дел ги претставивме осумте степени на можни еквивалентни релации меѓу оригиналниот македонски назив и неговиот преводен еквивалент на германски јазик и ги поткрепивме со репрезентативни примери од песни од Ацо Шопов, паралелно со нивните преводи на германски јазик.

Анализирани беа вкупно 35 примера на суфиксна деривација од оригиналните поетски дела, за кои преведувачката понудила различни решенија при преводот на германски јазик. Дојдовме до следниве резултати: за 10 примера во преводот е употребен суфиксен дериват, за 2 примера има префиксен дериват, за 6 примера има имплицитна деривација, за 3 примера има композиција. Тоа значи дека кај 60 % од анализираните примери има каков било процес на зборообразување во јазикот-цел. Кај зборообразувачките процеси најмногу е застапена деривацијата, односно со 51 % од сите анализирани примери, а најмалку е застапена композицијата, со 9 % од сите примери. Додека кај останатите 31 % од примерите е констатиран превод со прост збор или со целосно променета морфолошка и синтаксичка структура. Кај 9 % од анализираните примери имаме непрецизен превод.

Иако кај 9 % преведувачката се оддалечила од основното значење на оригиналот, а кај 40 % од примерите таа не употребила каков било збор настанат по пат на зборообразување, сепак не би било праведно да бидат критикувани нејзините постапки, ако го земеме предвид фактот што станува збор за препев на поезија, чија основна цел е задржување на експресивниот карактер од оригиналот, или како што ќе рече Анри Мешоник, „Преведувањето е поетика, а не филологија“.³

Референци

- [1] **Nida, E. A.** (1964) *Toward a Science of Translating. With special reference to principles and procedures involved in Bible translating.* Leiden, Brill
- [2] **Nida, E. A. / Taber, Ch. R.** (1982) *The Theory and Practice of Translation.* Leiden, Brill
- [3] **Snell-Hornby, M.** (1988) *Translation studies. An integrated Approach.* Amsterdam & Philadelphia, John Benjamins
- [4] **Šopov, A. (2010)** *Geburt des Wortes/Naissance de la parole* (übersetzt von Ina Jun Broda/traduit par Jasmina Šopova et Edouard J. Maunick). Struga, Struga Poesieabende/Soirées poétiques de Struga
- [5] **Шопов, А. (2008)** *Раѓање на зборот.* Битола, Микена

Интернет-страници

- [1] https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pedf/ps12/wortbild/web/pages/02-2_derivation.html
- [2] <https://reper.net.mk/2013/07/21/esej/>
- [3] https://blesok.mk/mk/%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0/%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D0%B6%D0%B5-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8-%D0%BA%D0%B0%D0%BA%D0%BE-%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%BD-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D1%83/2/?doing_wp_cron=1686571580.1175920963287353515625

³ Во: Блаже Конески како текстовен преведувач и заведувач (2003) Преземено од: Блесок: https://blesok.mk/mk/%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0/%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D0%B6%D0%B5-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8-%D0%BA%D0%B0%D0%BA%D0%BE-%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%BD-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D1%83/2/?doing_wp_cron=1686571580.1175920963287353515625 (прочитано на 12.6.2023 година)

**ANALYSIS OF DERIVATIONAL SUFFIXES IN ACO ŠOPOV'S POETRY AND THEIR
TRANSLATIONS IN GERMAN LANGUAGE**

Darinka Marolova, Dragana Kuzmanovska

Goce Delcev University, Stip

This paper looks into the derivatives formed by suffixes in Macedonian language compared to their equivalents in German language. Thus, morphological and translational analysis of examples found in random songs of Aco Šopov translated in German language by Ina Jun Broda are going to be discussed. The purpose of this study is to see to what extent the suffix derivatives in poetry are found, which model is used for their formation and a comment is given on the process of translation considering its translation in German language. In our opinion, the results of this study are most certain if taken into account that the style of Aco Šopov is such that uses already made derivatives or creates new words using explicit derivation using the word-formation models from one hand and the German language on the other which is rich in words formed by derivation.

Key words: *derivation, equivalence, translation, translating process.*